

Ràfols Casamada, entre l'emoció i la raó

Dimecres, 21 de març, el Museu d'Art Contemporani de Barcelona, MACBA, inaugura una exposició retrospectiva sobre el pintor Albert Ràfols Casamada en la qual es mostren un gran nombre d'obres inèdites. Des del 12 de juliol fins al 30 de setembre l'antològica es farà conèixer a València a través de l'Institut Valencià d'Art Modern, IVAM, museu que s'ha encarregat també de la producció juntament amb el MACBA.

GLÒRIA MATAMALA

Ràfols Casamada exposa a Barcelona i València amb una mostra retrospectiva en la qual es presenta la seva faceta de pintor en permanent diàleg amb les altres arts.

Una exposició retrospectiva de l'obra d'Albert Ràfols Casamada s'inaugura al Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA) aquest dimecres dia 21, on restarà exposada fins al 20 de maig. La mostra és una coproducció amb l'IVAM i tracta l'obra pictòrica des dels anys cinquanta fins a l'actualitat,

ahora que dona a conèixer la projecció sociocultural de l'artista. L'antològica estarà a València, encara que en un format menor, a partir del 12 de juliol i fins al 30 de setembre.

La mostra que el MACBA dedica a Ràfols Casamada respon a la filosofia del museu, que té la finalitat d'estudiar, des d'una mirada actual, les figures de

La retrospectiva del MACBA inclou el que tant els responsables del museu com la comissària de l'exposició, Teresa Millet, anomenen "obra transversal". La mostra reflecteix el diàleg permanent de l'artista amb les altres arts; així, recull també obra sobre paper, cartró i collages.

la segona meitat del segle XX que han influït d'una manera decisiva en l'escenari de les arts plàstiques catalanes. Tal com es planteja, la retrospectiva del MACBA abraça per primera vegada la transcendència de la figura de Ràfols Casamada, no sols des de la seva faceta de pintor, sinó que també inclou el que tant els responsables del museu com la comissària de l'exposició, Teresa Millet, anomenen *obra transversal*, i que reflecteix el diàleg permanent de l'artista amb les altres arts. En aquest sentit, doncs, l'exposició recull també una tria de la important obra sobre paper,

cartró i els collages. Així mateix es recuperen algunes peces d'escultura que formaven part de la sèrie "Obres tridimensionals en fusta" que s'havia exposat l'any 1974 a la Galeria Adrià de Barcelona. També es podrà veure la poesia visual inèdita dels anys setanta, alguns projectes escenogràfics, que són fruit de la seva col·laboració amb Ricard Salvat, material divers de la seva activitat pedagògica a l'Escola EINA, com ara l'enregistrament de la conferència "Dada: art i provocació", acompanyat del dibuix que va realitzar mentre exposava les idees sobre aquest

MUSEU D'ART CONTEMPORANI DE BARCELONA

El pas dels signes del 2001, obra inèdita. El recorregut de l'exposició antològica d'Albert Ràfols Casamada finalitza amb la mostra de les seves obres més recents.

Activitats entorn de l'exposició

Amb motiu d'aquesta exposició s'ha programat una sèrie d'activitats amb la col·laboració de la Fundació Ràfols Casamada-Maria Girona, fundació de creació recent a partir d'una proposta de l'Ajuntament de Capellades. Les activitats, que tindran lloc a l'auditori del MACBA, començaran el dia 28 de març a les 19.30 h, amb una taula rodona sobre "Pintura i escriptura". Per a l'ocasió es comptarà amb la participació del poeta i pintor Narcís Comadira, els crítics d'art Victòria Combalia i J. F. Yvars, el pintor Antoni Llena i el catedràtic de Teoria de l'Art de la Universitat Pompeu Fabra i també escriptor Antoni Marí.

El dijous 10 de maig a la mateixa hora i lloc assenyalats, el crític d'art Francisco Calvo Serraller pronunciarà una conferència, "Sobre l'obra de Ràfols Casamada", i el dijous 24 de maig, el prestigiós historiador i crític d'art nord-americà Arthur Danto dissertarà sobre "Pintura i modernitat".

També cal remarcar que per a la ocasió s'ha editat un catàleg on figuren textos de Victòria Combalia, Jean Pacal Leger, J. F. Yvars, George Raillard, Andrés Sánchez Robayna, Alfonso Alegre Heitzmann i Enrique Juncosa, entre d'altres. A més, s'hi podrà llegir una entrevista amb l'artista, realitzada per Teresa Millet, comissària de la mostra. **M. S.**

moviment de l'avantguarda. També cal destacar la possibilitat de contemplar el documental que va fer Jordi Cadena sobre Ràfols Casamada per a Barcelona Televisió (BTV) i el curtmetratge del mateix realitzador sobre un guió de Ràfols, titulat *Només*, i que havia estat publicat a la revista *Arc Voltaic*, dirigida per Ramon Herrerós. Així mateix es podran contemplar exemplars de la revista *Ampit* que ell va impulsar al costat d'altres artistes, i també els llibres de poesia i d'assaig.

L'apartat dedicat a la pintura consta aproximadament d'unes setanta peces i

Imatge de l'obra *Pilar* que l'artista va crear l'any 1964.

s'obre amb un quadre figuratiu, l'únic de què consta l'exposició, que data de l'any 1953. Du per títol *Pont negre* i pertany a l'època de París. El recorregut de l'antològica es tanca amb un conjunt de pintures inèdites realitzades entre el 2000 i el 2001. Es tracta de l'anomenada "Sèrie blava" que consta de cinc teles de format 35 x 50 cm, una mena de constel·lació, en la qual Ràfols Casamada té un interès especial per veure com queda exposada i com s'organitza en el marc del MACBA, i un parell més de quadres de gran format. De forma especial cal esmentar-ne un, titulat *El pas dels signes*, que fa 2 x 3 m.

A diferència del que va ser l'antològica de l'any 1985 a la Fundació Joan Miró de Barcelona, en què es proposava una mirada sobre l'obra de Ràfols Casamada dividida en quatre grans períodes, en aquest cas tant la comissària de l'exposició com els responsables del MACBA, Manuel Borja i José Lebrero, han preferit oferir una visió estrictament cronològica a través de peces significatives. Mitjançant aquesta disposició, el que es pretén és posar de manifest el que, segons Lebrero, potser sigui la millor manera d'entendre el vessant exploratori i la voluntat de recerca de nous llenguatges per Ràfols Casamada. Des d'aquesta perspectiva es podrà comprovar com sovint un període s'encavalca amb el següent i que, més que una dissecció, el que pretén l'exposició és il·lustrar com es produeixen les transicions entre les diferents etapes o moments pels quals transita la seva obra.

D'aquests moments, encara que sigui a grans trets, al llarg de l'exposició se'n poden establir fins a set. En primer lloc, hi hauria el que el mateix Ràfols Casamada ha comentat tantes vegades i pel que ben aviat es va sentir atret: el constructivisme de Torres García, les obres de Mondrian i el color dels fauistes que va descobrir a París, i Matisse en primer lloc. En un segon moment, potser un dels més importants en la trajectòria de l'artista i que gairebé mereix el nom d'epifania, la descoberta o el primer contacte amb l'abstracció, amb l'informalisme més matemàtic. Va ser a l'exposició del juliol i agost de 1958 sobre "La nueva pintura americana", que es va fer al Museu Nacional de Arte Contemporáneo de Madrid, on va poder contemplar per primera vegada l'obra de Rothko, Newman, Gottlieb o Robert Motherwell entre d'altres.

Hi ha un tercer moment, que es caracteritza per la incorporació a la seva obra del collage i també del *pop-art* —que a hores d'ara s'està revaloritzant, mentre que fins fa relativament pocs anys es considerava "obra menor"—, i que va tenir lloc entre els anys 1965-1968. A la invitació de l'exposició hi ha un quasi pictograma que resulta re-

presentatiu de l'ús i adaptació que fa Ràfols del *pop-art*. Aquest sempre ha estat associat a una mena de mito-icografia de caràcter molt fort (els retrats d'Andy Warhol, per exemple), però també és veritat que hi ha un altre vessant menys conegut del *pop-art*, que és la que s'aprofita d'una iconografia més humil i quotidiana i que contribueix a incorporar fragments de la realitat que, com ha explicat Victòria Combalia, "expressa unes emocions i estats d'ànim el contrapunt dels quals —només així s'aconsegueix aquesta harmonia tan desitjada— és donat per l'ordenada composició i el color".

Un quart moment evidencia un interès per l'arquitectura i en conseqüència l'obra agafa una força constructiva molt forta. Els quadres estan dominats per una estructura geomètrica que ordena i distribueix el color. L'espai està limitat sovint per línies laterals i horitzontals que fan palès el tema recurrent de les finestres. Un cinquè moment es correspondria amb la intenció de donar al quadre "una mirada expansiva" —en paraules de Lebrero—, i una "atmosfera orgànicament oberta". Per tant, això suposa la progressiva dissolució de les estructures geomètriques per donar pas, segons Combalia, a "la forta sensació lumínica" de les obres posteriors. Un sisè moment és el que veu la incorporació a les teles d'una mena de cartografia personal. Aquí i allà apareixen objectes o elements que marquen el territori a tall de memòria personal. Tant el tractament com la composició de l'espai guanyen en complexitat i profunditat. Finalment, els anys noranta veuen un Ràfols en ple domini dels recursos tècnics i pictòrics i l'autor és capaç de desenvolupar una síntesi d'una aclaparadora bellesa formal entre "l'emoció i la raó" que, diguem-ho de passada, era, és, el títol d'un quadre datat de l'any 1965. O bé, tal com assenyala Victòria Combalia en el catàleg de la mostra, estem davant d'un Ràfols que ens atreu per la seva "densitat metafísica, per la seva capacitat d'evocar a la vegada el pes i la fragilitat del món, de la vida".

Marc Soler